

Učeni Nemec Weiss, profesor na vseučilišču v Gradcu piše o ponemčevanju Slovencev blizu takole: „Ko so bili takrat divji Ogri (Madžari) l. 955 premagani, se je začela tudi naša (štirska) dežela prav marljivo obdelavati in nemčiti. Ne le posamezni so se selili proti vzhodu in jugu in si poiskali zapuščenca selišča, ampak cesar in duhovništvo sta naselilev dežele podpirala. Naselniki so dobili posebne pravice, kakor postavim dandanašnji v Beču taki, ki nove hrame stavijo. Po Aventinu se je v deželnem zboru v Tulnu sklenilo, naj se vsem onim svobodnim, ki se hočejo preseliti v vzhodno marko, odpustijo davki in vojaščina, plemenitaši in duhovščina pa si smeta v naselbinah v vzhodni marki postaviti in ograditi gradove, kakor si hočeta. Crkva in država ste podpirale nemško naselitev naše dežele, nemški živeli je rastel in zmagal in je postal vladar v severu naše (pred slovenske) dežele. Večina naseljencev so bili Bavarci, zato je v naši deželi „bairisch“ toliko kot nemško p. Bairisch-Graz (Gradec), Baiernsdorf itd. Že l. 970 nahajamo „marko“ (med Muro in Dravo), cesar Otto I. je razdelil nekoliko kamernih imanj vzhodne dežele poimenoval Dolni dvor, ki se nemški veli Niederhof, poleg tega 50 drugih kraljevskih pušč z lesom Zuzil in kar je bilo kraljevskega premoženja Ziubskega grada med Sulpo in Laznico, zraven tega še Lipnico.“ In spet na drugi strani piše: „Kralj (nemški) je svojim zvestim podaril podvrženo zemljo, da bi jo obdelali, in ti so si vzeli slušne (podložne) seboj, ali pa so si tamošnje zemljake kot slušne podvrgli. Je bila zemlja s časom ponemčena, se je granica dalje premaknola in napravila se je iz nove premagane zemlje nova marka.“ Tako piše Nemec.

Slovenci so bili vsikdar varhi zapadnim narodom proti Obrom, Madžarom, Turkom, slabeli so po tem takem kot stražniki, Nemci pa so jih še nemčili, polagoma med nje vselivši nemške prebivalce s posebnimi pravicami (privilegiji), jim naklonivši nemške glavarje in duhovnike, in končno jih podvrgši za slušne (podložne kmete) marko za marko odjemaje.

Morda pa so bili Slovenci kedaj tako divji bezzakonski roparji, da jih sosedni Nemci niso mogli inče ukrotiti, kakor da so si grade med nje stavili in jih tako strahovali in je s tim pripravili sposobne za postavo in pravico in mirno delo ter so še morda le oni jihovemu divjemu roparskemu življenju konec storili?

Kaj še! Slovani so v 5. stoletju pred Kristom za časov Herodota in pred, takrat ko so še Germani (Nemci) brez stalnih selišč živino pasli in od ropa živeli, že orali in sejali in trs sadili in tržili od Baltičnega morja do Jadranskega in Črnega po srednji Evropi in so stali na oni stopni spoznanja pravice (postavnosti) in omike, kakor p. Germani v srednjem veku ob času križarskih vojsk in tudi takraj tatranskih gor na Ogerskem in Korotanskem so bili v društvenem življenju tako razviti, da so poznej Ogri, ko so te kraje posedli njihove županije in srenjske naprave za tak imenitne spoznali, da so je sami prejeli in še jim zdaj valjajo kot naj bolj izvrstne v Avstrijskem. Ravno tako so se poljedelstva in vino in živino-reje kakor v prejšnjih časih Nemci tako poznej Ogri učili od Slovanov, kar priča ogerski jezik, ki ima za te reči besede vzete iz slovanščine. Bili so po tem takem Slovani poprek in tako tudi Slovenci od nekdanj delavci a ne roparji. Če so se v njihovih deželah gradovi stavili, so se stavili, da bi se leži pod tujo oblast spravili in v nji obdržali, da bi se nemška država širila, ne pak, ker bi se bilo bati njihovega ropanja. Le nevedneži in krivični zgodovinarji imenujejo tedaj Vende, Windische, t. j. Slovence v eni vrsti poleg divjih in roparskih Obrov in pesjakov in v tem smislu naj se tudi prevodijo nekatere zgodovinske knjige in pa tudi deska piramidna nad Mariborom. Čim bolj se bodo Slovenci učili zgodovine, bolj bodo take krivice, ki so se ob svojem času s premislitkom na nje valile, od sebe odvrčali. Slovenci so bili delavci, pridni delavci in so imeli slabe državne vezi, sicer pak vredjene, dobro vredjene rodbinske in srenjske zadeve. Vse te posebnosti in prednosti so se Slovincem odvzele, ko so prišli pod tuje gospodstvo, da pa so bile nekaj vredne, je jasno iz rečenega.

Iz tega pa je tudi jasno, da je vsa ta tuja izomika, ki se pri nemčenju hvali, da bi bilo krivično nemčenje bolj sladko, čisto puhla, kajti to, kar se je Slovincem in Slovanom vzelo, se je indi sprejelo in Slovani odkar se zavedajo, si je zopet prisvojujejo; poprek oni ki dosti o omiki bledejo, tega, kar v nemškem narodu prehvalijo, še večidel ne poznajo, kajti Herder in drugi nemški veleumi omiko tako učijo

kakor jo tudi mi želimo na podlagi pravice in ravnopravnosti, ne pak nemčevanje.

Zato pa od zdaj naj bo vse razžaljenje narodov v naši mnogojezični Avstrijski državi pozabljeno in bodimo si vsi enakopravni brati, pogodimo se o ravnopravnosti, imejmo se radi drug drugega in zagotovimo si medsebojno svobodo, ne kratimo drug drugemu pravice in da bo pravica jasna, izrecimo si za se in za prihodnje državnike pogoje z napisano postavo o narodnosti.

Gospodarske stvari.

Trsoznanstvo.

(Dalje.)

Št. 3. Lindavec beli, weisser Lindauer, Eugenia crassiuscula, tudi Weidletraube imenovan, doma na Bodenskem jezeru.

Trs ima malo, tenko, globoko zarezano, plano listje, dolgo, rahlo, vejasto grozdje s neenakimi jagodami, in tenkim, prav dolgim receljem. Jagode so okroglaste, žoltozelene, belonaduhane, velikobrazgotinaste, in mešički s debelo žilavo kožico, so kislasti in pozno zore.

Št. 4. Klareta bela, na Francoskem; Mema Clarrette blanche, lat. Eugenia membranacea Listje je veliko, tenko, ohlapno, capni konci dolgozobčasti; grozdje s kratkim, debelim receljem ni enakih jagod, je dolgo, rahlo, vejasto; jagode žoltozelene, pikčaste, velikobrazgotinaste, tenko mešičkate; jagodni receljček kratek, debel. Zlo pozno zori.

2. razred: listje s 3. capami, žile ščetinaste ali volnate.

Št. 5. Burgundec beli, weisser Burgunder, Grosblanc v Šampanji na Franc., tudi plant gentil ali lat. sapiduasias burgundica imenovan. Trs s rdečerjavimi, večkrat črnopikastimi rozgami ima bolj 3, kakor 5 capno listje, katero je žoltozeleno, ravno, in kratkošpičasto nazobčano. Listje in grozdje je podobno klešecu in belemu klevnarju, ktera se pozneje vrstita. Veruge spodnje nekaj razširjene, petelja pa posevno štirvoglasta, široko odprta, do spodnjih žil, čez ktere ne sega listna ploha, kar ga posebno od belega klevnarja loči, kakor tud neke kožne gube na spodnjih žilah 4. Grozd je srednje velik ali mali, gost, vejast; recelj kratek. Vrednost. Skoraj v vsaki legi in zemlji, in pri vsaki reji, posebno na glavice rezan čvrsto raste in je zelo rodovit bolj od belega klevnarja, se priporoča posebno v srednje vinograde namešči žoltega klešeca, ker le v dolgotrpeči mokroti gnije.

Št. 6. Burgundec rani beli, früher weisser Burgunder grand blanc, se loči od prejšnjega po menj narezanem, skoraj celem listju in veruga je nad petljo ozka, potem suličasto odprta.

Grozd je zelo kratkoreceljnast, gost kakor pri klešecu, in da tudi tako vino, vender tudi ravno tako rad gnije kakor ta v mokri jeseni ali v mastni zemlji. Je prav rodovit rano zori, zato se priporoča za slabo suho zemljo, kder beli klevnar, in rdeči traminec ne zorita in rodita.

(Dalje prihodnjič.)

Kteri je izvrsten vinograd?

(Konec.)

3. Zato si zapomni: da marljivo brž po trgatvi daš stareje trte pogrobiti, in v pomanjkljivosti zadostnih mladik ali rozeg s sajenkami ali vlačencami prazne prostore napolniš. Ne veruj, da je tako grobanje prezgodaj in še les ne dozori. Ni res. Kar je lesa dozorelega, se že vidi in pozna o trgatvi; da še listje ni odpadlo nič ne de. Slana, mraz ti nikoli ne bo trt zoril, le sok po mladikah stisne, da ne kroži, in pa listje popari, drugega pa nič ne stori: kar je zrelo, je že zrelo o trgatvi, pred zrelo trt se pa tako grozdje ne trga, ker še ne bi zadosti bilo dozorelo. — Le na to je pri grobanju najbolj paziti, da je trta, les zdrav, neranjen. In kedar je skozi leto toča mladike le nekoliko natolkla, ne daj grobiti, raji pa s sajenkami zasajuj.

4. Treba skrbeti, da mejice niso tako silovito široke. Po nekterih bi se lahko z vozom peljal! Ako hočeš vinograd imeti, ti ni treba klancev — širokih mejic; ali pa neredi brajde na obeh straneh. Ne rekaj: Na sepih in mejicah se največ grozdja natrguje? Je sicer nekoliko resnice na tem, ker po mejicah in sepih trta več svetlobe vživa in korenine ložej v boljšo zemljo zunaj vinograda spušča in rasprostira.

Al moj dragi, bogme boš jako malo pridelal, ako misliš le po sepih in mejicah grozdja pridelovati! K čemu ti so pa grabice! menda ne za praznega imena voljo. Zato glej, da boš tudi po grabicah obilno grozdja natrgal, kar se bo zgodilo, ako boš marljivo jih gnojil. To je:

5. si zapomni: Gnoj, ki je za vsako zemljo in lego dostojen in primeren, sem ti ga že stokrat popisoval, razkladal in te dramil, da si ga omisluješ in pametno ž njim ravnaš. Poskusi le eno leto tako delati, in prepričaj se boš, da ta reč ni prazna, kar tudi veliko umnih gospodarjev potrjuje.

Gnojiti moraš izvrstni vinograd ilovnati z gnojem, kojemu si peska (saj zemlje) primešal in z gnojnico ga skrbno močil, vsako 4. naj manj pa 5. leto, to je: kjer si letos začel, moraš 4. ali 5. leto spet začeti gnojiti, da ves vinograd pregnojiš v tem času. Tak gnoj se slobodno k trtam pristržuje, brz koristi, in vino zboljšuje. Peščeni vinograd pa z gnojem, kojemu si ilovice (saj zemlje) prideval in tudi z gnojnico marljivo škropil, vsako drugo ali tretje leto, se ima pregnojiti, ker peščeni svet gnoj prej povzije. Po času boš pa tudi peščeni svet zamogel vsako 4. ali 5. leto pregnojovati, ako si skrbno gnoju veliko ilovice dodaval in tako zemljo zboljšal. Peščeni svet se mora globokeje gnojiti kot ilovnati, ker tu ga mokrota, vlaga zdržuje in trta bolj zgoraj korenine dela, v pesku jih pa globkeje spušča, in bi se plitvo podkopen brz osušil brez koristi za trto.

Odkod pa bom zemljo in pesek za gnoj jemal? mi poročesh. Dostikrat imaš take robe okoli hiše ali saj ne dalje proč kaki grič brez haska. Znosi ga po času na gnoj, in svet si poravnal, ki ti bo brz dobiček dajal, ako si mu le nekoliko z gnojnico po zimi pomagal, potem pa kakošna semena ali senine drobce (štiri) posejal. Tudi iz mlak, jarkov je kaj dobra zemlja itd. Ali pa si nakupi zemlje in peska, kar te ne bo veliko stalo, hasek bo pa obilen.

6. Znano ti mora biti, da plevec in rezač največ vinograd pokvari in ga popači. Zato morajo to delo umni in vajeni ljudi opravljati. Tu ti ob kratkem le toliko povem, da se mora na starih visokih trtah nižej izpognana panoga ali mladice še tako kratka bodisi 3, 4 palce le dolga pustiti, da nižja trta postane, ko se ta majhna mladice na reznik obreže, zgoraj pa bik, konjič pusti, potlej pa ga s starino vred odžagaj, ako se ne pogroba. Močna trta naj ima več mladik, akoravno ni grozdja, kavrnika na njih posebno, kjer so še rečine, da se pogroba, ali se na obilnejši rod rezati zamore. Nikol pa ne smejo plevci zaležene osmukavati, to je: da bi zaležence trgali s silo, ampak odščipati jih morajo, ali pa odrezati blizu mladike, kjer izraščajo; kajti zaleženca že bolj odraščena in vtrdjena se ne da rada odlomiti, in večkrat se posebno na rivčeku, ko se zaleženca odtrguje, tudi koža, skorja z lesom vred do 2, 3 palcev na mladiki odčesne, in tako za prihodnje leto rodovitno oko pokvari in ves les spridi, pogubi.

7. Strašna kuga v vinogradu je nevedni rezač, koji ne pozna rozginih saj bolj navadnih plemen trt, in jih toraj vse po enem navajenem kopitu reže. Tu se spet le malo omeni. Imaš močno trto, reži jo na rod tako, da ji po dvoje in troje reznikov in enega ali dva bika narežeš na naj močnejih mladikah; kar je posebno pri habševini, šiponu in žlahnini vkazano. V Ljutomerskih vinogradih sem videl vinograd s tremi orali leta 1855 tako rezan, da je vsaka trta imela po 2, 3, 4, 5 do 6 reznikov, bikov ji niso narezali. Pridelal je pa vina 30 štrtinjakov! — Jaz dam le po dva do tri reznike in enega bika, ali pa en reznik k večjemu dva, in pa dva bika narezati na močni trti. Biki naj so navadama na najviši mladiki puščeni, da trta niža ostane, ker se biki poržejo. Taki trti ne smeš prihodnje leto toliko naložiti, ako ni močna. Rivčeku pa ne denejo dobro biki, sicer so jako rodni in polni, al trta ti brz ob les pride, ako ji z gnojem in grobanjem ne pomagaš. Čiruničev pa nikjer ne trpi, raji na reznik tako mladice reži, ki ti nič manj grozdja ne donese kot uni dolgi parkel, iz kterega brz odurna nerodna visoka trta postane. Čerunič le na gornje oke žene, na spodnje pa ne, ker sok le kviško sili. Iz tega vzroka morajo tudi biki brz po kopi povezani biti. To so po mojem prepričanju poglavitna vodila za izvrstni vinograd na kratko omenjena. Ako jih z veseljem spolnuješ, bo tvoj še tako borni in zapašeni vinograd, v treh letih že med dobrimi v petem letu pa med izvrstnimi se odlikoval, ki bo kot krona umnega vinorejca daleko vse vragljive in zavidne sosedne vinograde prekosil ne le s svojo vspešno rastjo, temuč tudi s čudo-

vitnimi pridelki tvoje skrbi povračeval. Od tega se boš prihodnjič prepričal, kar ti obljudi
Jančar.

Domače stvari.

Dober ocet (kis, jesih) iz šmarnic si napraviš, če kako steklenico do polovice napolniš s črstim cvetjem šmarnic, steklenico z dobrim vinskim ocetom dopolniš, z mehurjem dobro zavežeš in na toplo mesto postaviš, kder mora stati 2—3 tedne. Po tem se mora ocet precediti, v steklenico vlijti, dobro steklenica se zamašiti in na hladnem mestu hraniti. Tak ocet ti dobro služi proti glavni bolezni in proti slabosti živcev (nervov), ako ga vošeš in si ude dobro ž njim tereš.

Hrošči in gosenice. Iz mnogih krajev Česke se piše, da letos spet hrošči in gosenice strašno veliko škode delajo. Sila je zatoraj potrebno, da bi se vsi gospodarji kolikor naj bolj trudili te mrčese popolnoma pokončati, kajti res so strašno škodljivi sploh drevesom posebno pa sadovnim.

Pokončanje gosenic. Iz Bogaroše v Banatu se piše: Gosenice naj lože pokončáš na sledeči način. Nabij puško s strelnim prahom in je ne zadela s zatiko in streli na drevo tje kder je naj več gosenic, po strelaju jih pade množina na tla, tako lahko z 3 — 4 strelaji spraviš vse gosenice iz največšega drevesa in je po tim na tleh lahko popolnoma pokončáš.

Svinska pleča se lahko več let ohranijo. V Ameriki se svinska pleča devajo v pavolne žaklje in se natlači okoli njih dobrega, suhega sena; tako se ohranijo svinska pleča 5 — 6 let celo črste.

Landw. Gesell. in Kärnten.

Dopisi.

Iz Savinske doline. Obnašanje naših poslancev v državnem zboru na Dunaju gosp. Lipolda in Lenčeka je veliko nezadovoljstva med prebivalci Savinske doline vzbudilo.

Mi smo se pri volitvi našega vrlega poštenjaka g. Lipolda vse kaj drugega nadjali, kakor nam je on potem djansko pokazal. Čudne reči se v skrivnem pletejo, to pa, kar se je v kratkem očividno pokazalo, nam je celo nerazumno. Vsaki poslanec mora vedno v dotiki in sporazumenju se svojimi volilci ostati, in njihovo mnenje si za vodilo svojega ravnanja vzeti, drugače se prelehko po sladkih besedah našega nasprotstva premami. Mi tedaj našega spoštovanega poslanca g. Lipolda v obrazu slovenskega naroda prašamo:

1. Kako je to mogoče, da se je on poslanstva v državnem zboru na Dunaju vdeležil, ko se je vendar v deželnem zboru v Gradcu tega očitno in možato odpovedal.

2. Ali je še on danes tistega prepričanja zastran naših narodnih zadev, kakor je bil na dan volitve in po kojih načelih se je on pri glasovanju zastran Adresse ravnal.

Mi pričakujemo odkritosrčen odgovor in razjasnenje od našega častitega gosp. poslanca po potu „Slovenskega Gospodarja“.

Nekoliko volilcev.

Vprašanje. V časnikih beremo, da med državnimi poslanci, ki so se podali v Pešt k slovesnosti kronanja, je tudi naš slovensko-štajarski poslanec, g. A. Lenček. Radi bi vedeli, ali je g. Lenček v regnikolarno deputacijo se vpisal po sklepu kluba slov. državnih poslancev ali gre le po svoji prosti volji?

Naj pa bo, kakor če; čudno je to, postopanje.

Slovenski rodoljub.

Iz gornje Loznice pri slov. Bistrici, 21. maja. Zopet pišem našemu „Slov. Gospodarju“ nekoliko vrstic za naše kmete in upam, da je bodo marljivo brali in si tudi marsiktero zapomnili. Naši kmetje se ne bi smeli sramovati svoje narodnosti, t. j. da so sini slovenske matere, ampak še ponosni biti, da so Slavjani, kajti nas je več na svetu, ko marsikterega drugega naroda. V Evropi nas je više 80 milijonov in v našem cesarstvu blizo 18 milijonov zatoraj več ko polovica vseh prebivancev. Glejte, dragi kmetje, kako velik narod smo, zatoraj zaničujte vsakega, kteri zaničuje

* Te dopis so nam poslali skušeni rodoljubi in mi se ne obotavljamo tukaj javno izreči, da smo prav radi pripravljeni predale svojega lista mordašnjemu odgovoru slovenskih poslancev na to tudi po našem prepričanju jako opravičeno vprašanje, odpreti.